

مروری بر هنرهای به کار رفته در حرم مطهر رضوی

حرم مطهر حضرت امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) مجموعه‌ای عظیم از بناهای کهن و جدید است که در اطراف مضجع شریف آن امام همام، در طی دوازده سده گسترش یافته است؛ مجموعه‌ای از رواق‌ها، فضاها، زیارتی، صحن‌ها، مساجد، مدارس و نهادهای خدماتی. حرم مطهر را باید موزه زنده از هنرهای اسلامی و تاریخی مجسم معماری اسلامی ایرانی دانست. باشکوه‌ترین جلوه‌های معماری، نفیس‌ترین آرایه‌های هنری، گنجینه عظیمی از اشیاء موزه‌ای، آثار خطی و فرهنگی و ذخائر علمی و هنری تمدن اسلامی ایران در این مجموعه گرد هم آمده است. مشهورترین افراد تاریخ ایران، از حدود هزار و ۲۰۰ سال پیش به این سو، یاد این خاک مقدس آرمیده‌اند یا در آن نشانی دارند. پاک‌نهادترین مردمان جهان تشیع، به‌ویژه مردمان ایران زمین، از جای جای این سرزمین، مال، جان، هنر و همتشان را در سده‌های طولانی، وقف این نهاد مقدس کرده و به نیروی عشق و اخلاص و ارادت، بر شکوه و جلال آن افزوده‌اند.

طرح "مروری بر هنرهای به کار رفته در حرم مطهر رضوی" همراه با نقشه شماری گذاری شده به معرفی هنرهای مکان‌های حریم مطهر پرداخته است. این اماکن عبارتند از بقعه و گنبد مطهر، رواق‌ها، مسجد جامع گوهرشاد، مدرسه پیری زاد، مدرسه دودر (دارالقرآن کریم)، صحن‌ها، کتابخانه مرکزی، موزه‌های حرم مطهر.

بازخوانی، معرفی و تحلیل کتیبه‌های مسجد جامع گوهرشاد

طرح "بازخوانی، معرفی و تحلیل کتیبه‌های مسجد جامع گوهرشاد" شامل بررسی پیشینه تاریخی مسجد گوهرشاد، معرفی خوشنویسان، بازخوانی و تحلیل تاریخی و هنری کلیه کتیبه‌های تاریخ‌دار موجود در مسجد گوهرشاد اعم از صحن، ایوان‌ها، شبستان‌ها، مناره‌ها و سازندگان و حامیان ساخت، روند تاریخی ساخت و مرمت کتیبه‌های آن در طول تاریخ با استفاده از منابع مکتوب، ویژگی‌های معماری و مشخصات کالبدی مسجد و کتیبه‌ها، اجزای مختلف صحن از نظر معماری شامل ایوان‌ها، رواق‌ها و... دسته‌بندی و تحلیل عمومی کتیبه‌های مسجد گوهرشاد، همراه با استفاده از پلان و نقشه برای معرفی جغرافیایی مسجد و کتیبه‌های آن می‌باشد.

تحقیق و بررسی و پژوهش در مورد ۱۰۰ نسخه نفیس با موضوع ادبیات و دواوین موجود در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

در بین کتاب‌های خطی و نفایس موجود در گنجینه مخطوطات کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، پس از مصاحف شریفه و قرآن کریم، بیشترین تعداد نفایس، اختصاص به نسخه‌هایی با موضوع ادبیات دارد. این مجموعه که شناسایی و معرفی آن به لحاظ کتاب‌شناسی، نسخه‌شناسی و آرایه‌های هنری مورد نیاز محققان، پژوهشگران و علاقه‌مندان آثار کهن و نفیس فرهنگ و ادب ایرانی-اسلامی است، شامل مجموعه‌ها، دواوین و آثار شاعران و فرهیختگان فرهنگ و هنر این مرز و بوم می‌باشد. لذا با تحقیق و پژوهش کارشناسان تعداد ۱۲۰ نسخه نفیس که همگی از نظر نوع خط، تذهیب، جلد و کتاب‌آرایی از نفایس و نوادر آثار خطی محسوب می‌شوند، انتخاب و پس از تهیه متون کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی، عکاسی از صفحات منتخب و شاخص هر نسخه انجام می‌گیرد.

شاهکارهای هنر و معماری حرم مطهر رضوی

لزوم وجود کتابی که در آن از تمام بخش‌های حرم مطهر به صورت مدون و با توضیحات و راهنمایی‌های لازم عکس و چشم انداز گویا و مفید فراهم سازد، پوشیده نیست. حرم مطهر مجموعه عظیمی با یک صد هکتار پهنه است که شامل بخش‌های مختلف زیارتی و خدماتی می‌باشد. عوامل مختلف مانند اختصاصی بودن بخش‌هایی از حرم برای آقایان و بانوان، ازدحام جمعیت و رفت و آمد زیاد و محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های تصویربرداری از اماکن مقدسه باعث شده تا بازدید همه بخش‌های حرم و مشاهده و یادداشت برداری از آنها برای پژوهشگران مشکلی رایج باشد. از طرف دیگر، تعداد کتاب‌های عکس از حرم مطهر انگشت شمار است. کتاب‌هایی چون بارگاه رضا مربوط به قبل از انقلاب می‌باشد و کتابی چون در این قطعه از بهشت، فاقد فهرست و مشخصات لازم برای یک آلبوم عکس تحقیقی است. تدوین چنین آلبومی، گام مهم و اساسی در حل مشکل دسترسی و مشاهده میدانی اماکن حرم مطهر می‌باشد و کمک مهمی برای پژوهش‌های مربوط به حرم مطهر است.

معرفی و شناسایی نقشمایه‌های انسانی و جانوری در کاشیکاری‌های حرم مطهر رضوی

کاشیکاری با ورود اسلام به ایران به تدریج جایگاه خاصی در تزیین بناهای ایرانی پیدا کرد و معماران ایرانی برای تزیین بناهای مذهبی و غیرمذهبی از این هنر نهایت استفاده را بردند. امروزه با جستجو در مناطق مختلف ایران می‌توان سردرها، مناره‌ها، گنبد‌ها و دیوارهای مساجد، مقابر، مدارس و... را مشاهده نمود که با کاشی تزیین شده‌اند. حرم مطهر حضرت رضا (علیه السلام) نیز از این قاعده مستثنی نیست و شاید بتوان گفت مجموعه حرم مطهر رضوی، موزه‌ای از شیوه‌های گوناگون کاشیکاری در دوران مختلف اسلامی است. هنرمندان ایرانی از دوران ایلخانی تا حال حاضر با استفاده از تکنیک‌های کاشی‌زین فام، کاشی معرق و یا کاشی هفت رنگ نهایت سعی و تلاش خود را برای هر چه زیباتر شدن این مجموعه مقدس به کار برده‌اند. در این طرح، سعی شده با مطالعه کاشیکاری‌های حرم مطهر رضوی، نقشمایه‌های انسانی و یا جانوری به کار رفته در کاشی‌ها که مورد استفاده هنرمندان ایرانی بوده است معرفی شوند، همچنین تا حد امکان نمادشناسی و سیر تحول برخی از این نقشمایه‌ها در هنر طراحی ایرانی مورد مطالعه قرار گیرد.

مشاهده روایت تصویری این مطلب